

Klanken uit de priesteraad (D)

Bijeenkomst 28 februari 2023

Aan de beleidsploeg werd gevraagd even te reageren op de uiteenzettingen van Jan Dumon en mgr Koen Vanhoutte in de vorige bijeenkomsten van de priesteraad.

* Onderaan het verslag van de bijeenkomst van 28 februari 2023 vind je de integrale tekst van de uiteenzetting van Jan Dumon: 'Levende gemeenschappen en nieuwe kijk op een oud ambt. Pleidooi voor een paradigmawissel in hoofd en hart'.

Stefaan Franco reageert namens de beleidsploeg op de inbreng van Jan Dumon.

Theoretisch gaat de beleidsploeg akkoord, maar er zijn toch wel wat vragen rond hoe dit in de praktijk vorm moet krijgen.

Het is niet eenvoudig leken te vinden die verantwoordelijkheid willen dragen.

Er gebeurt al veel qua jongerenpastoraal goed beseffend dat we jongeren niet per sé in de huidige structuren moeten inpassen.

De actuele geloofsgemeenschappen zijn misschien brozer en kwetsbaarder dan Jan Dumon in zijn betoog stelt. Hier en daar steken nieuwe klerikale structuren de kop op.

Er is nood aan geloofswaarbaarheid binnen een kerk die als vreemdeling leeft binnen een geseculariseerde samenleving (belang van wereldjongerendagen).

Zijn we organisatorisch voldoende toegerust (personeel, middelen, ...) om werk te maken van een missionaire kerk?

Marc Steen concretiseert de bijdrage van mgr Koen Vanhoutte voor het bisdom Brugge en verwoordt een aantal reflecties.

In een eerste bijdrage geeft Marc Steen een overzicht en evolutie van het aantal vrijgestelden in het bisdom Brugge (zie Kerk-in-Zicht, februari 2023).

In een tweede bijdrage bespreekt hij de hoofdlijnen van een publicatie van zijn hand: 'Gidsen die begeisteren. Over pastoraal leiderschap', Halewijn 2017, p.135-147. In deze bijdrage belicht Marc voornamelijk de identiteit van een priester. Hij verwoordt drie uitdagingen.

(1) Gezien het priestertekort is er nood aan creatieve oplossingen (administratoren, meewerkende priesters, aangestelde priesters, coördinatoren, ...). Hier blijkt de noodzaak aan een eigentijdse roeping-pastoraal en de zoektocht naar een nieuw type vrijwilligers.

(2) Wat is de toekomst van de pastorale eenheden? Wellicht zullen in de toekomst kleinere pastorale eenheden worden samengevoegd of opgenomen in een grotere eenheid. Hoe omgaan met uitdovende gemeenschappen? Waar zien we levende kernen? Is het zinvol in deze overgangssituatie ook gebedsdiensten op zondag te promoten (plan B)?

(3) Belangrijker dan de zorg om zinvolle structuren is de zorg voor herbronning! Hoe samen christen-zijn in een seculiere cultuur? Welke bouwstenen zijn belangrijk voor de toekomst (zie driejarig missionair project bisdom Brugge).

In een derde bijdrage stelt Marc Steen drie aandachtspunten voor.

(1) Priester-zijn in een nieuw missionair tijdperk: hoezo?

(2) Het belang om als priesters elkaar te ontmoeten en tijd te maken voor gezamenlijke reflectie en overleg.

(3) Het belang van een medewerkersbeleid dat inzet op het welbevinden van de priester.

Er volgt een uitwisseling in plenum.

Een aantal reacties.

Iemand stelt dat in de voorbije 40 jaar weinig is gebeurd i.v.m. de professionalisering van medewerkers binnen de kerk ondanks interessante insteken van Jef Stevens (1977).

Is alle heil van professionalisering te verwachten? Iedereen voelt aan dat we in een overgangssituatie verkeren, maar we missen perspectief!

Iemand vraagt zich af of we voldoende rekening houden met een veranderende samenleving en wat wanneer de financiële ondersteuning wegvalt?

Het kan niet de bedoeling zijn van professionalisering om iedereen in eenzelfde format te duwen: elkeen binnen een groep heeft zijn dynamiek.

Hoe kunnen we missionair zijn in onze tijd? Hoe deed Jezus dat? Hoe sprak Hij nieuwe mensen aan? Gewoon aanwezig zijn onder mensen, luisterend, dienend, ... (synodaal proces).

Getuigen van ons geloof: OK! Maar zelfs onze teamleden zijn niet allen pratikerend ...

Bij nader toezien is er in ons bisdom her en der reeds een paradigma-wissel bezig (o.a. benoemen van diakens en leken tot coördinatoren), maar er is nog veel werk aan de winkel om op vandaag het evangelie te verkondigen.

Veranderingsprocessen vragen tijd!

Tot slot wordt de prieterraad gehoord in het onttrekken aan de eredienst van een kerkgebouw en het opheffen van een parochie.

In de varia-ronde wordt medegedeeld dat het Interdiocesaan Comité voor Juridische en Administratieve Zaken met aandrang vraagt dat bedienaars van de eredienst bij een langere afwezigheid een ziektebriefje afgeven. De prieterraad gaat akkoord met deze maatregel. Hiermee wordt eenzelfde werkwijze gehanteerd als bij de parochieassistenten.

Om af te ronden deelt bisschop Lode nog een aantal beklijvende ervaringen van zijn bezoek in Oekraïne.

* Integrale tekst van de uiteenzetting van Jan Dumon: 'Levende gemeenschappen en nieuwe kijk op een oud ambt. Pleidooi voor een paradigkawissel in hoofd en hart'.

“Wanneer u een wolk ziet opkomen uit het westen, zegt u terecht : er komt regen, en zo gebeurt het... de verschijnselen van hemel en aarde kunt u beoordelen, waarom kunt u deze tijd dan niet beoordelen?” (Lc 12,54-56). Een religieuze gemeenschap kan zich inderdaad zodanig in haar eigen heilige overtuigingen, tradities en organisatiegewoonten nestelen dat zij blind wordt voor wat er zich buiten haar eigen vertrouwde wereld afspeelt en haar radicaal in vraag stelt. Dit besef was ook tot het Tweede Vaticaans concilie doorgedrongen, getuige de verwijzing in verschillende van haar documenten naar deze noodzaak om de tekenen van de tijd te onderscheiden. Een tijd die, meer dan een halve eeuw later trouwens alweer radicaal is veranderd.

Het is opvallend dat discussies over de priester of het ambt in het algemeen in onze Kerk sterk worden gekleurd door de ervaring van 'priesterkort' en dat er dan meteen een oplossing van het probleem wordt gezien in het niet langer zoeken naar priesterkandidaten exclusief onder celibataire mannen. Ofwel zoekt men de oplossing in het vervangen van priesters door 'leken (van catechisten tot voorgangers in de Eucharistie) op al of niet geoorloofde wijze volgens de huidige kerkorde. Theologische argumenten worden dan al of niet gebruikt en discussies

rond de 'identiteit' van de priester of de eigenheid van de wijding(bv in relatie tot het leiderschap van een gemeenschap) zijn dan nooit veraf.

Hoezeer een dergelijke benadering ook belangrijke kwesties aan de orde stelt, toch blijft ze zeer sterk zoeken naar oplossingen binnen het bestaande denk- gevoels-en institutioneel kader en juist niet vanuit een aandachtig onderscheiden van de tekenen van de tijd. Ik denk dat deze laatste benadering prioritair is en dat het dan meteen duidelijk wordt dat wij niet verder komen met een reorganisatie maar ook niet met creatieve (re)animatie binnen een 'systeem' dat zelf in de huidige cultuurcontext in 'buiten spel'positie' staat

Zoeken naar een nieuwe invulling van leven en werk van de priester kan dus niet gebeuren binnen de paradigma's van een heel andere tijd. Paradigmawissels zijn nodig. En precies omdat deze paradigmawissels het fundament zijn van elk concreet beleid, wil ik mij hier tot deze benadering beperken. Ik sluit mij daarbij heel dicht aan bij de aanpak waarmee paus Franciscus in woord en daad, in expliciete reflectie en in symboolhandelingen, de hervorming van de kerk en haar missie in onze wereld inhoud geeft. Zoals staatssecretaris Kardinaal P. Parolin het uitdrukkelijk stelt : het is paus Franciscus om een paradigmawissel te doen.

In onze cultuurcontext betekent *paradigma* veel meer dan een louter *model* Het begrip is populair geworden vanuit het werk van Thomas Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, 1962. Grote wetenschappelijke vooruitgang ontstaat wanneer een bestaande wetenschap, onder druk van steeds meer feiten en waarnemingen die zij niet meer weet te verklaren in het gangbare paradigma, omslaat naar een nieuw paradigma dat wel deze nieuwe gegevens een plaats weet te geven. Zo'n nieuw paradigma hoeft daarom niet definitief te zijn, het laat wel toe een fundamenteel verstaansmodel te hanteren waarin vooruitgang kan gerealiseerd worden. Voor niet wetenschappers zijn de meest begrijpelijke voorbeelden van dergelijke paradigmawissels wellicht het omwisselen van een kosmologie waarin de aarde het centrum is naar het heliocentrisme, of ook het omwisselen van een creationistisch naar een evolutionair paradigma.

Intussen is het begrip *paradigma* ook in de menswetenschappen courant geworden en wordt het even goed gebruikt om fundamentele en dragende existentiële belevingswijzen aan te duiden waarbinnen de dagelijkse ervaring zin en inhoud krijgt. Zo verandert een koppel dat ervan overtuigd geraakt dat de liefde en trouw plaats heeft gemaakt voor onverschilligheid of haat van paradigma. Zo is het geloof in een liefhebbende God, in een Verrezen Gekruisigde een paradigma. Veel meer

dan een denkmodel dus maar een dragende grond waarop levenservaringen betekenis en waarde krijgen.

II

Laat me dan enkele -onder andere- paradigmawissels aanduiden die voor een nieuwe invulling van leven en dienst van de priester fundamenteel zijn en waarvan wij misschien al te vlug zouden kunnen denken dat zij al voltrokken zijn. Wellicht beweegt er al duidelijk iets in die richting maar zijn ze nog lang niet genoeg veralgemeend en ook niet voldoende geïnternaliseerd om echt van een paradigmawissel te kunnen spreken.

1. De levende Kerk, zowel in haar diepe geloofsrealiteit als in haar lokale organisatievorm, is het vertrekpunt en de context waarin over de priester kan nagedacht worden. Vaticanum II heeft duidelijk de paradigmawissel gemaakt van een Kerk gedacht vanuit de hiërarchie naar een Kerk opgevat als Volk van God en Lichaam van Christus waarbinnen zich het ambt (mede als “tegenover”- functie) als dienst situeert.

Zijn we zeker dat wij altijd vanuit dit paradigma werken? Zijn sommige recente reorganisaties toch niet sterk bepaald vanuit het aantal beschikbare priesters, desnoods met het geweld aandoen aan (te) kleine maar wel levende gemeenschappen?

Leken worden in onze streken nog steeds sterk gezien als helpers van de priesters. Wij zijn nog lang niet toe aan wat in andere plaatselijke Kerken, bv. In Afrika en sommige streken van Latijns Amerika een basisbesef is bij de christenen : wij zijn de kerk, dragen er verantwoordelijkheid voor en zorgen dat een priester er zinvol zijn dienst kan verrichten? Niet leken zijn de helpers van de priester maar de priester is de helper van de leken. Het spraakgebruik is hier revelerend : “wij moeten de leken verantwoordelijkheid geven” zeggen de priesters. Maar wij moeten die verantwoordelijkheid niet geven, die hebben zij al gekregen bij hun doopsel en vormsel. Wij hoeven vooral aandachtig te worden voor de vele uitingen waarmee christenen initiatief en verantwoordelijkheid (willen) nemen, ook al zal dat vaak niet zijn op de wijze die wij zelf zouden doen. Begeleiden, aanmoedigen is dan wel iets heel anders dan meteen inkapselen of zelfs afwijzen.

De levende gemeenschap zou, in dit paradigma, de meest evidente plaats moeten zijn waarin mensen ‘geroepen’, dat wil zeggen gevraagd, uitgedaagd worden om

allerlei ambten in de gemeenschap of in de bredere Kerk op te nemen. Voor verantwoordelijkheden in de diaconie, de catechese, zelfs de liturgie is dat al vaak werkzaam (hoewel veelal nog te beperkt tot een zoektocht van de priester) en ook voor het permanente diaconaat speelt het wel vaker mee. Maar de priesterroeping blijft nog vaak een louter individuele kandidaatstelling van iemand die zegt dat hij 'geroepen' is zonder dat daar een gemeenschap aan te pas komt die hem echt geroepen heeft. Ook deze

individuele weg is een mogelijkheid natuurlijk maar het moet ons alarmeren wanneer dit het bijna exclusieve model is. (In Frankrijk staat men al duidelijk verder op dit punt)

Het is evident dat de huidige kerkorde het moeilijk maakt om mensen vanuit de dynamiek van de levende gemeenschap zelf tot een gewijd ambt te roepen omwille enerzijds van de exclusieve keuze voor mannen, voor celibatairen, voor alleen levenslang en 'universeel' ambt en anderzijds door de quasi enige vorm van priesteropleiding die, zij het met enkele afzwakkingen, nog steeds geldt. Het model van de 'absolute' wijdingen van priesters versterkt dit alles nog : men wijdt priesters los van een bepaalde gemeenschap, in plaats van wijding voor een bepaalde kerkgemeenschap, zoals voor een bisschop. Voor bisschoppen heeft men van dit principe nooit afstand gedaan, zij het met het kunst-en vliegwerk van de 'titulaire' bisdommen (hoewel het titulaire bisdom Partenia ooit een zeer levend bisdom was...)

Toch mag de bestaande kerkorde, die inderdaad verlamdend werkt, niet als een absolute hinderpaal worden beschouwd waar je alleen zou kunnen in berusten. Vooreerst, een wijziging in kerkorde kan maar het resultaat zijn van een dynamiek in de levende Kerk. Er is nog veel te doen om de paradigmawissel van een klerikale Kerk naar een Kerk van christenen door te voeren. Vervolgens kunnen wij alle mogelijkheden (en zelfs achterpoortjes waarvoor Belgen een neus hebben) om christenen die formeel dienst willen bewijzen en verantwoordelijkheid willen dragen daarin bevestigen, niet louter administratief, liefst in de liturgievierende gemeenschap, al naargelang voorgegaan door de plaatselijke herder, door een bisschoppelijke vicaris of door de bisschop zelf. Er staat nergens geschreven dat een plaatselijke kerk geen nieuwe vormen van ambten en aanstelling ertoe kan creëren op haar niveau. Ten slotte is het overduidelijk dat paus Franciscus niet gelukkig is met het huidige monolytische systeem en ook al uitdrukkelijk gezegd heeft dat verruiming in de bestaande praktijk van de nationale of regionale bisschoppenconferenties moeten komen. Wij hoeven dan niet alleen te denken op

de fameuze 'viri probati' (dat zou best in een paradigmawissel kunnen passen maar evengoed het klerikale paradigma versterken waarin het 'priestertekort' de allesbepalende factor is).

2. Wij hoeven de bestaande uitdrukkingen van een socio-cultureel ingewortelde kerk met de daarbij horende sterke institutionalisering niet af te breken, dat zal de tijd wel doen. Maar we moeten er ons vooral niet aan vastklampen en als

we naar nieuwe invullingen zoeken voor leven en werk van de priester vandaag moeten wij van een ander paradigma uitgaan : dat van een zich nieuw vormende, sterk missionair georiënteerde Kerk die leeft op pluriforme wijze.

Een kerkgemeenschap die ontstaat waar er niets was of een bestaande gemeenschap die zich op een nieuwe areopaag waagt is echt heel iets anders dan een reeds lang bestaande, geïnstitutionaliseerde kerk. Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat wij er in Vlaanderen echt lang over doen om ons te realiseren dat het hier niet gaat om een kwantitatieve vermindering maar om een kwalitatieve breuk tegenover een nog vrij recent verleden. "*La France, pays de mission?*" uit 1943 is blijkbaar nooit echt de grens over geraakt en wij zijn niet resoluut naar het missionaire paradigma van een kerk van vrijwilligers in een pluralistische samenleving overgestapt.

Een missionaire kerkgemeenschap ontstaat vanuit mensen die geraakt zijn door wat er in hun omgeving 'misloopt', door mensen die uit de boot vallen, schrijnend onrecht, door de confrontatie met mensen die het leven moe zijn, zin nog bestemming voor hun leven vinden, wegwijnen in eenzaamheid of echt niet meer weten hoe zij de eindjes aan elkaar moeten knopen. Mensen die geraakt worden door de nood-van welke aard ook- van medemensen ontbreken niet in onze samenleving, mensen die van en voor zoets als 'liefde' willen leven zijn er overal. En ze ontmoeten ook vaak gelijkgezinden, wisselen uit, bevestigen elkaar in het beste van zichzelf. Soms gaan ze gezamenlijk tot actie over, in de buurt, op het werk of in de vrije tijd nemen zij initiatief. Kerkgemeenschap ontstaat wanneer zulke mensen een christen ontmoeten die hen zegt, hey tof daar ga ik ook voor. En uit vriendschap 'voor de goeie zaak' ontstaat communicatie, dialoog, luisteren, spreken. En misschien vertelt die christen over zijn geloof en hoeveel hij daaraan heeft. De interesse voor Jezus in het onkerkelijke Nederland of Vlaanderen ontbreekt niet als je de honderdduizenden ziet die meelevens(ter plaatse of via sociale media) met de steeds populairder wordende "Passion" evenementen zoals in de Bijlmer in Amsterdam. Maar het ontbreekt aan christenen die de reflex hebben om, als het

past-Paulus deed dat ook als het niet paste-, te vertellen over hun geloof en te luisteren naar het geloof of afwezigheid ervan van anderen. Moslims(van alle strekkingen) zijn daar veel spontaner in, 'ik ben moslim' lijkt veel makkelijker te zijn voor hen dan 'ik ben christen' voor een wekelijkse kerkganger. Een kwestie van paradigma?

Dat het aantal christenen in vergelijking met de periode van het sociaal culturele christendom sterk verminderd is en nog verder snel daalt hoeft op zich niet op een probleem van onze Kerk te wijzen, het is vooral een culturele mutatie en het is zeer de vraag of de eerdere periode van algemene en bijna onvermijdelijke christenheid een goed ijkpunt is. Wat wel een heel groot probleem is voor onze Kerk in Vlaanderen is de uiterst beperkte participatie van jongeren en hun bijna afwezigheid op het niveau van de lokale gemeenschappen. De vraag dringt zich dus op : is de aandacht, energie en inzet van vrijwilligers en pastoraal personeel(incl.priesters) die wij besteden aan het reorganiseren van het kerkleven voor de senioren enigszins in proportie met onze aandacht voor de jongere generaties? Een vergelijking met de (sterk groeiende) evangelische kerken en met de Islamgemeenschap in ons land, waar ook de jongeren vrij goed participeren kan ons uitnodigen om het probleem niet te snel bij 'de jongeren' maar eerder in eigen huis te leggen.

Het oude principe van de Katholieke Actie, namelijk dat het apostolaat in een bepaald milieu door (jonge)mensen van dat milieu moet gebeuren geldt ongetwijfeld, mutatis mutandis, voor het digitale milieu. Voor veel kerkmensen zijn sociale media en internet een middel. Voor jongeren is het een belangrijk deel van hun leefmilieu. Waar twee of meer jongeren samen zijn ontwikkelen zij een netwerk, niet zelden zelfs een of andere app om 'hun' milieu nog te versterken. En zij leven lang niet allemaal alleen voor de fun. Een aantal onder hen wachten stellig om niet alleen 'object' van jeugdpastoraal te zijn maar 'apostel' in hun eigen, digitale, milieu. Ik ben alvast benieuwd om te zien of de aanstaande bisschoppensynode(na drie weken) een slotdocument kan produceren dat even pertinent is dan dat van de jongeren(op een week tijd) na hun présynode.

3.Na de twee eerste paradigmawissels wil ik er nog, wat korter, drie andere aanstippen die mij van belang lijken bij het zoeken naar een nieuwe kijk op de priester en de ambten in de Kerk. Zij hangen voor een deel vast aan de vorige paradigmawissels en vullen elkaar ook onderling aan.

Allereerst moeten wij nog veel meer leren dat verscheidenheid de eenheid niet in de weg hoeft te staan. Waar het idee dat een plaatselijke kerk louter de plaatselijke

succursale is van de multinationale onderneming met hoofdzetel in Rome plaats maakt voor het idee dat onze Kerk een diepe communio is van plaatselijke Kerken, waarvan de Bisschop van Rome niet alleen het symbool maar ook de werkzame sleutel is, komt ruimte vrij voor pluriformiteit, met

name ook op het terrein van het ambt in de Kerk. Paus Franciscus vecht moedig tegen het eeuwenoude ingebakken centralistische en dus uniforme paradigma. Met name in verband met de priesterproblematiek heeft hij zich uitdrukkelijk uitgesproken voor meer bevoegdheid voor nationale en vooral regionale bisschoppenconferenties (De komende synode voor het Braziliaanse Amazonegebied zal een belangrijke testcase worden). Mogen wij hopen dat de Belgische bisschoppen ook bij hun Europese collega's aansturen om voorstellen te doen en de reeds aanwezige modellen (o.m. van leken-parochieleiders) samen te leggen, te toetsen, verder te ontwikkelen vanuit de praktijk en inzichten van elk land? Vernieuwing komt van onder op, daar waar de Kerk leeft. Het lijkt er soms op alsof men er nog steeds van uit gaat alsof er in Rome toch niets te bereiken valt. Franciscus smeekt er telkens weer om dat men zich tegenover "Rome" geen autocensuur zou opleggen.

Het is evident, alleen al vanuit organisatiekundig standpunt, dat een zeer pluriforme en zeer snel veranderende samenleving een Kerk nodig heeft die op pluriforme manier inspeelt op telkens nieuwe situaties en noden. Dat geldt niet alleen voor de wereldkerk, het geldt ook binnen een bisdom en zelfs binnen een pastorale eenheid. Beleid in de Kerk zal altijd een beetje betekenen 'de boel bijeenhouden' die door altijd wat onvoorspelbare bezielde en creatieve mensen wordt geschapen, lijnen trekken die toelaten de neuzen in dezelfde richting te houden, toch als het op de evangelische hoofdtaken aankomt. Maar wat gebeurt of niet gebeurt hoeft niet noodzakelijk het persoonlijke standpunt van de kerkleider (op welk niveau dan ook) te zijn. Het *Gamaliëlmodel* is nog steeds actueel (cfr. Hnd 5,34-39).

Net wanneer er meer ruimte is voor pluriformiteit en voor de veelzijdige inbreng van velen (men zou het in geloofstaal beter charisma's noemen) is de inbreng van de gewijde ambtsdrager presbyter of episcop) in zijn "tegenover"- functie belangrijk. Maar dan wel een "tegenover" dat niets te maken heeft met eigenzinnigheid maar alles met het bewaken van de trouw aan het evangelie en van de eenheid en de communio met de grote Kerk. Alles kan zolang het in, minstens stilzwijgende, communio gebeurt en vooral zolang het niet tot 'apartheid' leidt. Het is evident dat een dergelijk "tegenover" in dialoog, met geduld en met kracht van argumenten wordt uitgeoefend.

4. Onze Kerk heeft in haar geschiedenis een merkwaardige pluriformiteit van geloofspraktijken, devoties, spiritualiteiten, theologiën en kerkorganisaties gekend. Maar wij zijn nog steeds de rechtstreekse erfgenamen van de

Romeinse centralisatie met de daarbij horende ideologische onder- of bovenbouw die dan de sterke neiging heeft zowat alles te 'dogmatiseren', waarbij 'dogmatisch' ook nog eens volgens een onhistorische waarheidsopvatting wordt verstaan. De modernistische crisis, waar die waarheidsopvatting centraal stond, van anderhalve eeuw geleden is nog steeds niet echt voorbij. Dat dogmatiseren buiten historisch en buiten taalperspectief speelt met name op het domein van het ambt nog steeds een grote rol.

Wie vertrouwd is met het Nieuwe Testament weet hoe verscheiden zowel de gemeenschappen als hun ambten (in de mate die er al waren) verschillend waren in de eerste Kerk. Wat een geluk want in onze situatie waar de Kerk zich opnieuw moet vorm geven op heel nieuwe wijze kunnen die eerste modellen een inspiratie en ook geruststelling zijn. De bedoeling is niet hier bij de theologie van het (gewijde) ambt stil te staan. Ik wil er alleen op wijzen dat wij ons moeten hoeden om vanuit één welbepaalde theologie over *de* priester, bijna als een verborgen chip in onze hersenen ingeplant, elke uitdaging of nieuwe geloofservaring die niet in het paradigma van deze theologie past meteen te verdringen.

Twee voorbeelden kunnen aantonen hoe eigenaardig (en voor de huidige taal- en kenniswetenschappen onaanvaardbaar) een dergelijke theologie soms tot stand komt. De paulinische, schitterende, metafoor dat Christus zich heeft gegeven tot in de dood voor zijn Kerk zoals bruidegom en bruid. Via de stelling dat de priester Christus als Hoofd vertegenwoordigt in de Kerk wordt dan de conclusie getrokken dat vrouwen geen priester kunnen zijn. Of de eveneens mooie metafoor dat het wijdingssacrament een onuitwisbaar merkteken in de ziel inprent. Dat wordt dan de basis om elk model van in plaats en tijd beperkte wijding uit te sluiten. In beide gevallen springt men van de poëtische orde en van de metafoor over naar de 'objectieve' kerkorde. De metafoor geeft natuurlijk te denken, maar is daarom nog niet zomaar een onwrikbaar fundament voor een bepaalde kerkorde. De Anglicaanse kerken trekken in elk geval dezelfde conclusies niet.

Net zoals elke menswetenschap moet ook de theologie zich in het bad van de ideologiekritiek wagen. In ons geval: erover waken dat zij niet (on)bewust het feitelijke model van een klerikale Kerk legitimeert. Het nadenken over nieuwe vormgeving van het ambt steunt allereerst op het trouw zorg dragen dat wij het

Lichaam van Christus kunnen zijn in deze tijd “voor het leven van de wereld”. Enig gelovig pragmatisme, zo kenmerkend voor de eerste

kerkgemeenschappen, kan dan een heilzaam tegengewicht zijn tegen een overgeërfd dogmatisme. In *Evangelii Gaudium* pleit paus Franciscus, onder meer tegen antihistorisch fundamentalisme, voor het principe dat de werkelijkheid boven de idee gaat(cfr N 231).

5.Sinds onze theologie meer bijbels is geworden is zij zich sterker bewust geworden hoezeer het paradigma van de onveranderlijkheid allereerst het Godsbeeld zelf maar ook de waarheidsopvatting en uiteindelijk de Kerk is gaan bepalen. Het is intussen gemeengoed geworden dat een dergelijk paradigma alles te maken heeft met de Onbewogen beweging van Aristoteles dan met de bijbelse God van het Verbond. Binnen zo'n paradigma is het ook moeilijker om het geloven als een weg met vallen en opstaan en ook met dwaalwegen te zien. En op de Kerk(haar leer, haar liturgie, haar kerkorde) straalt dan ook al vlug dat paradigma van onveranderlijkheid af, hoezeer de feitelijke kerkgeschiedenis het tegendeel toont.

Veranderen is blijkbaar voor mensen meestal een lastige opgave, tenzij de bestaande situatie onhoudbaar is geworden. Voor wie gedragen wordt door een onveranderlijk geopenbaard geloof wordt soms elke verandering in geloofsgewoonten of in de wijze waarop de geloofsgemeenschap zich organiseert of zich in de samenleving gedraagt een moeilijk te verteren opgave, des te meer naarmate men in dat onveranderlijkheidsparadigma is opgegroeid. Moslims in Europa(maar ook in Islamlanden)worstelen er vaak mee. Het kan niet verbazen dat ook katholieken, soms grote groepen zoals in de Verenigde Staten, worstelen met paus Franciscus. Want ook zij voelen de paradigmawissel aan.

Ook al valt de weerstand tegen veranderingen in de Kerk in Vlaanderen best mee, toch is er heel wat stil verdriet en soms boosheid (vooral als het om verandering van kerk gaat!). Doen wij genoeg om deze ergernissen of onbegrip op te vangen? Wordt er voldoende geargumenteed en gecommuniceerd? Het gaat immers nooit om een puur organisatorische kwestie, het gaat om een spiritueel patrimonium waarvan de betrokkenen het gevoel hebben onteigend te worden. De vraag stelt zich vooral op plaatsen waar een kleine gemeenschap erg geëngageerd is en ook heel wat capaciteit heeft. Moeten wij niet alles doen om daar waar christenen zich echt de lokale kerkgemeenschap voelen (cfr paradigma 1) te vermijden dat een verandering als een van buitenaf opgelegde administratieve regel op hen neervalt? Hoeft wat meer tijd laten aan de enen

de noodzakelijke veranderingen voor de anderen noodzakelijk in de weg staan? Ook al is het in de praktijk niet gemakkelijk.

Anderzijds is het vlug inspelen op nieuwe situaties een absolute noodzaak. Elke organisatiedeskundige weet dat de beste beslissing, als zij te laat genomen wordt, ondoelmatig is. Toen sociologen zoals Prof J.Kerkhofs, K. Dobbelaere e.a. 30 jaar geleden (soms meer) met vrij grote precisie uittekenden hoe de kerksituatie er vandaag in Vlaanderen zou uitzien werd daar in het brede beleid niets mee gedaan, er werd zelfs vaak op de boodschapper geschoten eerder dan zelfs maar naar de boodschap te luisteren. Gelukkig hebben plaatselijk sommige priesters wel geluisterd en hebben zij gedurende jaren hun parochiepastoraal volgens nieuwe paradigma's samen met hun gemeenschap vorm en inhoud gegeven. Het gebeurt niet zelden in onze Kerk dat niet veranderen wordt voorgesteld of beleefd als een uitdrukking van wijsheid. Dat kan. Maar het kan ook een uitdrukking zijn van angst. Als de vertrouwde zee heel snel veranderd in een onbeheersbare bedreigende watermassa en geen scheepsmanskunst ertegen is opgewassen, is er nog steeds die Stem : "Waarom zijn jullie bang? Hebben jullie nog geen vertrouwen?" (Mc 4,40).

* * *

Met opzet heb ik er voor gekozen om de gevraagde reflecties in verband met priesterschap en ambt voor te stellen vanuit een ietwat onconventioneel perspectief, namelijk van enkele paradigma's die beslissend zijn voor de wijze waarop wij de nieuwe uitdagingen en hun mogelijke antwoorden zien of juist niet kunnen zien.

Het gaat hier om een belangrijk thema maar wel een beperkt. Het is maar één deel van de uiteindelijke uitdagingen : hoe kunnen wij de tekenen van de tijd verstaan en in deze, onze technisch wetenschappelijke cultuur wegen tonen waarop mensen God kunnen zoeken, of beter, door God gezocht kunnen worden. En hoe kunnen wij in een wereld van de globalisatie van het geld en tegelijk daardoor van de uitsluiting, op zo'n concrete manier het lichaam van Christus zijn dat het ervaarbaar wordt, al was het maar in de modus van de hoop, dat God inderdaad een God van liefde is en elke mens naar zijn Beeld mag bestaan in veelkleurige gelijkwaardigheid.

Jan Dumon, Pasen 2018 (Naderhand uitgeschreven tekst van de bijdrage op de Priesterraad, 7 maart '18

Bijeenkomst 26 april 2023

Op 26 april is de priesterraad te gast in het Johannes XXIII-seminarie in Leuven. Bedoeling is kennis te maken met de Brugse seminaristen, hun opleiding en verder in gesprek te gaan met Walter Ceyskens SJ in opvolging van zijn uiteenzetting op de priesterraad van 3 juni 2022 (zie Klanken uit de priesterraad B).

Kristof Struys, president en Christhuraja Lourdhusamy, groepsbegeleider lichten de werking toe van de interdiocesane seminarieopleiding voor de Vlaamse bisdommen.

De vorming zet in op algemeen-menselijke aspecten, spirituele vorming, intellectuele ontwikkeling en pastorale vaardigheden.

De verantwoordelijken kiezen voor de pedagogie van geleidelijkheid: in vertrouwen wordt werk gemaakt van onderscheiding, verdieping en verbreding (communio-model).

De opleiding bestaat uit één jaar propedeuse (verkenning, onderscheiding en verdieping), twee jaar filosofie, 3 jaar theologie (in affiliatie met de Faculteit Theologie KU Leuven) en twee jaar theologisch-pastorale vorming, waaronder de verkenning van het eigen bisdom.

Er is een speciaal aanbod voor kandidaten met een professioneel engagement.

Voor het bisdom Brugge zijn er over het hele project 4 kandidaten.

De priesterraad gaat samen met Walter Ceyskens verder in op de drie vragen die hij in zijn uiteenzetting van 3 juni 2022 behandelde.

(1) Welke contexten voor roepingen-pastoraal hebben we voor ogen?

Goede contexten zijn omgevingen waar jongeren aanwezig zijn (onderwijs, jeugdbeweging, ...). Sommige jongeren zijn op zoek naar tochtgenoten om hun vragen, hun idealisme met elkaar te delen.

Dergelijke contacten, contexten zijn ideale plekken om te groeien.

In het kader van roepingen-pastoraal komt het erop aan getuigenis af te leggen van authentiek christelijk geloof.

De eerste roeping is de roeping om christen te zijn (relatie met God en contact met een gemeenschap).

Het zal zaak zijn om jongeren te begeleiden naar kerkelijke initiatieven, zodat ze kennis kunnen maken met één of andere vorm van kerk-zijn.

Beschikken wij over voldoende opgeleide begeleiders?

Het valt op dat zelfs in ideale contexten toch geen roepingen komen: wat houdt hen tegen?

Wat de roeping tot het priesterschap betreft, maken wij het ons als kerk wel moeilijk (geen vrouwen, celibaat, ...).

Het beeld van de druk bezette priester schrikt af en gaat in tegen de hedendaagse trend om engagementen goed af te bakenen.

Als mensen bereid zijn zich helemaal te geven voor de beweging van Jezus van Nazaret, zullen ongetwijfeld roepingen groeien.

(2) Wanneer durf ik de vraag om priester te worden stellen?

Is het denkbaar dat wij als kerk in plaats van te wachten tot een individu zich kandidaat stelt, mensen aanspreken om priester te worden? De vraag kan ook gesteld worden in een groep.

Dit gebeurt best uitnodigend, voorzichtig, niet opdringerig.

Dit veronderstelt tact en een groot inlevingsvermogen.

De roeping aan iemand voorstellen als een vraag ter onderscheiding, geeft die persoon de kans onder woorden te brengen wat diep in hem leeft.

Als we iemand uitnodigen tot een engagement, kunnen we best verduidelijken wat dit engagement inhoudt. Het engagement als priester vertalen we best niet als een takenpakket (een job), maar een manier van leven, een attitude, ... Belang van een inspirerend getuigenis.

(3) Welke mogelijkheden zijn er voor de begeleiding van roepingsvragen?

Men kan best met de kandidaat zelf polsen naar begeleiding.

Geestelijke begeleiding is aangewezen, maar vaak haakt men na zekere tijd af.

Er wordt tot slot gesteld dat ook online heel wat kansen steken voor een eigentijdse roepingen-pastoraal.

Het bezoek wordt afgerond met een rondgang in het huis, een vesperdienst en een gezellig avondmaal.